

УЗУМ ЕТИРИШНИНГ ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ ВА МАВЖУД МУАММОЛАР ТАҲЛИЛИ

*Магистр С. Комилов, т.ф.д., профессор Б.Худаяров
“ТИҚХММИ” МТУ*

Аннотация. Ишда узумчилик соҳасидаги мавжуд муаммолар ва уларнинг таҳлили келтирилган. Таҳлил қилинган муаммолар соҳадаги амалда қўлланилиб келинаётган усуллар асосида юзага келиб чиққан.

Калит сўзлар: узумчилик, контурлар, қўд меҳнати, вино тайёрлаш, мотоблок.

Кириш. Ҳозирги кунда қишлоқ хўжалигининг барча соҳалари қатори боғдорчилик хусусан узумчиликка ҳам катта эътибор берилмоқда [1]. Энди нафақат етиштирилаётган узумнинг миқдори эмас, балки сифати талабга жавоб бериши, истеъмолчиларнинг талабларидан келиб чиқиб, янги турдаги навларни яратиш каби масалалар қўйилмоқда. Бу борада республикамизда жаҳон стандартлари асосида узум етиштиришнинг янги дастурлари ишлаб чиқилмоқда [2].

2017-2021 йилларда Ўзбекистан Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йуналиши буйича Ҳаракатлар стратегиясининг 3.3-бандида «...қишлоқ хўжалигида экин майдонлари ва экинлар таркибини оптималлаштириш, илғор агротехнологияларни жорий этиш ҳамда ҳосилдорликни ошириш, мева-сабзавот ва узум етиштиришни кўпайтириш, касаллик ва зараркундаларга чидамли, маҳаллий ер-иқлим ва экологик шароитларга мослашган қишлоқ хўжалиги экинларининг янги селекция навларини яратиш ва ишлаб чиқаришга жорий этиш бўйича илмий-тадқиқот ишларини кенгайтириш» масалалари ҳам устувор вазифа этиб белгиланди [3].

Республикамизда узум асосан вино тайёрлаш, тез ва қурутиб истеъмол қилиш учун етиштирилади. Узумчилик ўзига хос парваришlash усуллари билан бир қаторда маълум иқлим шароитларни ҳам танлайди. Узумни иқлими турлича бўлган ва исталган ҳудудда етиштириб, режадаги мақсадга эришиб бўлмайди. Яъни узум ҳам боғдорчиликнинг бошқа соҳалари каби тоғли, тоғ олди ва сувли ҳудудларда етиштирилади.

Узум етиштиришда инсон таъсири муҳим омил ҳисобланади. Ундаги агротадбирларнинг аксарияти қўл кучи ёрдамида бажарилади. Шу сабаб бўлса керак, узумзорлар майдонни катта бўлмаган контурлардан ташкил топган. Узумчиликдаги асосий муаммо ҳам шунда.

Узумчиликни ривожлантириш учун қўл меҳнати сарфини камайтириб, ундаги жараёнларни механизациялаштириш лозим. Масалан, қатор ораларига ишлов бериш, ўғитлаш ва кимёвий ҳимоялаш каби жараёнларни механизациялаштириш ёрдамида мақсадга эришиш мумкин. Ушбу масала узумчиликни ривожлантиришда долзарб ҳисобланади.

Каттароқ майдонларда қатор орасига ишлов бериш плуглар орқали амалга оширилади. Бунда ток шохлари ва навдаларининг таги, яъни одатда бу масофа 80-100 смлик кенгликдан иборат бўлиб, унга ишлов бериш имконияти бўлмайди. Бу жой ҳозирги кунда қўл меҳнати орқали юмшатишмоқда. Шунингдек бу жараёнда инсон меҳнатини камайтириш учун мотоблоклардан (1-расм) ҳам фойдаланиб келинмоқда. Мотоблокдан фойдаланилганда ҳам ишлов берилмай қолган юза камаяди, лекин тўлиқ бартараф этилмайди.



1-расм. Мотоблок

Кимёвий ҳимоя қилиш ишлари ҳам асосан қўл меҳнати орқали амалга оширилади. Махсус кичик аппаратлар ёрдамида кимёвий дори воситалари сепилади (2-расм). Бунда кўп ишчи кучи ҳам вақт талаб қилинади. Шунингдек аралашмани пуркаш ҳам бир хил меъёрда амалга оширилмайди. Шуларни ҳисобга олган ҳолда ушбу жараёни ҳам замонавий технологиялардан, масалан дронлардан фойдаланган ҳолда йўлга қўйиш мақсадга мувофиқ.



2-расм. Ўсимликларни химоялаш воситаларини пуркаш аппарати

Юқоридаги биринчи муаммо бўйича “Тошкент ирригайия ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти” миллий тадқиқот университети ёш олимлари томонидан изланишлар олиб борилмоқда.

Хулоса

Келтиририб ўтилган муаммолар қишлоқ хўжалигининг узумчилик соҳасида механизациялаш ишлари бўйича тадқиқотлар олиб бориш заруратини кўрсатмоқда.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистан Республикаси Президентининг 2013-йил 13-мартдаги «2013-2015-йиллар даврида республикада узумчиликни янада ривожлантириш дастури тўғрисида»ги ПҚ-1937-сонли қарори;
2. <https://uz.m.wikipedia.org>;
3. 2017-2021-йилларда Ўзбекистан Республикасини ривожлантиришнинг беша устувор йўналиши бўйича Харакатлар стратегияси.